

BETON

KULTURNO PROPAGANDNI KOMPLET BR. 18, BEOGRAD, UTORAK, 1. MAJ 2007.

Redakcija: Miloš Živanović, Saša Ilić, Tomislav Marković, Saša Ćirić; Font Mechanical: Marko Milanković; Foto: Era Milivojević; E-mail: beton@danas.co.yu, redakcija@elektrobeton.net; www.elektrobeton.net; Sledeći broj izlazi 15. maja

MIXER

Piše: Svetlana Slapšak

VODENE BRAZDE

PRAVO NA MAINSTREAM

Zašto bi čitaoci danas uopšte marili za knjigu od pre šest godina (Predrag Palavestra, *Orali smo more*, NIN, 2001), izgublenu na tržištu na kojem caruju knjige-kupusare, knjige sa čvarcima i knjige-gibanice, na kojem institucionalizovane književne bande neguju svoje književne klo(v)nove, ponekad u istoj ličnosti (više se isplati), i na kojem se mučno i retko probiju ponekad i pravi kvalitet i prava alternativa? Zato što je takvo tržište danas pravo čudo - preživeli dinosaurus totalitarnoga mentaliteta, koncepta kulture koji možda baš ne obuhvata i ne hrani sve, ali svakako mora da kontroliše sve. Svest o tome da u kulturi mora da se vlada prisutna je kod najrazličitijih učesnika kulturnoga cirkusa Srbije danas. U njemu knjiga Predraga Palavestre zauzima važno mesto: uglavnom učtiva i umerena, sa stalnim prizivima na veći i trajniji institucionalni autoritet od autora samoga (PEN, SANU), ona ima drzak zahtev - da se postavi kao *mainstream*. Pustimo po strani pijane i lude, prevrtljive i polupismene pisce sa druge strane arene - ovde nastupaju umiveni i odmereni branitelji neupitnih vrednosti, kao što su nacija/srpsko, porodica, domaćinsko, zdravo, rodno, umereno produktivno, komitetski odobreno u rasponu od davnih omladinskih pa sve do kraljevskih grupa, dogovoreno. To jeste prevrtljivost visokoga stila, koja u krajnjoj liniji dozvoljava preživljavanje institucijama u gadnim dobima, ali zato u njima ostaju samo plastelinski intelektualci: koja je smrt bolja? Možda to jeste misleni *mainstream* koji je Srbiji potreban: pitanje je potpuno izvan moga zanimanja, pa se njime neću baviti. Zanimaju me, u bartovskoj tradiciji, raspukline, prorezi, eksplozije, krvava istina ispod učtive laži. Za tim leži pitanje prava na *mainstream*, kakav god bio, pitanje prava na celomudrenost koje proizlazi iz staračke zavere, na srednjaštvo, na DEPOSovštinu, na karnevalsku masku distance od ekstremizma i istovremeno njegovu sistematično podupiranje. Strategije Palavestrine „kritičke“ proze nisu ni zapletene, ni zamagljene. Naprotiv, rečje o kristalno jasnim stavovima, izrečenim na prvi pogled dobrom retorikom, ali sa kobnim nedostatkom logike.

POLITIKA I POETIKA PISANJA

„Tamo gde nema kritike i gde se kritički duh sputava ili ograničava, tu nema ni javnosti“, počinje autor knjigu svojim izlaganjem iz 1985. (str. 7). U to doba, stvar je mogla izgledati tako reći protivdržavna, ali to ne pomaže beznadežnoj nesuvislosti izjave: propaganda u istoriji 20. veka, posebno propaganda u kojoj je sam autor docnije živeo, pokazala je kako javnost cveta u odsutnosti svake kritike. Kako se sam nije potrudio da u tome drugome dobu dođe do alternativnih dubina u kojima je kritika, posvećena svojoj maloj publici, puštena da (takođe) cveta skoro bez granica, i kako se nije potrudio ni da doda nekoliko reči nužne kontekstualizacije, ova je izjava ključni primer politike i

strategije Palavestrinoga pisanja. „Bez demokratskog prava na drukčije mišljenje, u kritici nema nikakvog napretka“ (str. 9). U zaista dobroj retorici, vokali bi bili dodati pridevima eufonije radi... No ozbiljno, čak smo i u ono doba znali da „drukčije“ nije nikakav kvalitet mišljenja koji bi se sam po sebi poštovao, i da glavno zanimanje kritike nije „napredak“. Ova mešavina propisanog i patetičnoga, uz nepoštovanje neizbežnog istorijskoga „prtljaga“ koji svaki od ovih pojmova nosi, ima osnovne odlike Palavestrine poetike. Dodajmo još „Estetika kritičke književnosti zasniva se na etici ljudskih i građanskih sloboda“ (str. 27), pa imamo i teorijski okvir.

Sa takvom politikom i poetikom pisanja, idemo u direktan falsifikat: „Jugoslovenska misao je izraz istorijskog rasta i samospoznanja srpskog naroda, njegovog duhovnog određenja u vremenu i prostoru“ (str. 12). Ništa ne pomaže što je Palavestra možda ponešto pretrpeo od drčnih članova SANU, koji su jugoslovenstvo pripisivali samo zločinačkim „drugima“, toliko su ga mrzeli: amaterski nacionalizam u oba slučaja polazi od neznanja (istorijskih nauka), odsustva kritike (avaj, gde li je ona od samo godinu dana ranije!), i kolonijalne nadutosti „većega“. Slika, međutim, nije

Bronzani vitez Srpskog PEN-a

nezanimljiva u svojoj nedomišljenosti: srpski narod je porastao (istorijski rast), savladao je nošu (samospoznanje), progovorio (duhovno određenje), prohodao (u prostoru) - ergo, u trenutku pronalaska jugoslovenstva, bio je star između dve i tri godine. Tako se možda može i protumačiti žalosna intelektualna regresija diskursa u prilogu o Memorandumu SANU (str. 16-22), u kojem „Moralni organizam narodni zahvaćen je razjedanjem i bolešću. Neka infekcija ušla je u dušu naroda i on gubi svest o sebi i o svom prisustvu u istorijskom kontinuitetu.“ Zaušće?

„NO-NO“ ETIKA

Čim je dozreo zajedno sa narodom, u ratu, akademik je spreman na odgovorne istorijske izjave (1997. i 1996): „Srpski narod u Bosni i Hercegovini i u Hrvatskoj doživio je u nedavnom ratu jedno od svojih najvećih istorijskih stradanja. Izgubio je uzalud bezbrojne živote, vekovne teritorije i deo sopstvene postojbine; trpeo je i nanosio nepotrebna zla, izgubio

MIXER

Svetlana Slapšak: Vodene brazde

CEMENT

Karaoke obračun: Izlaženje Barbi Marković

ŠTRAFTA

Tomislav Marković: Tajno društvo krvoslavaca

ARMATURA

Jovan Nikolaidis: Crnogorska krivica

VREME SMRTI I RAZONODE

Vladimir Arsenić: Saveti mladom rodoljubu

BULEVAR ZVEZDA

KRESTIĆ, Vasilije

BLOK BR. V

Kosmoplovci: BOLJI ŽIVOT

ugled i navukao na sebe duboke omraze i zvanih i nezvanih.“ (str. 119). „... uspeo je da za dve godine naknadno izgubi dva balkanska i dva svetska rata.“ (str. 93). I sve to, pa u vezi sa Sarajevom (1992): „Da li je mazohizam ako kažem da je i moj narod odgovoran za tu nesreću? Ako opstane i fizički i moralno, Sarajevo će morati da bude grad oprostaja, inače nećemo moći živeti kao ljudi, jer će nas otrovati mržnja koja će se stalno obnavljati.“ (str. 71). Preventivnoj osveti, koja je bila osnova srpske ratne naracije, Palavestra dodaje prisilno opraštanje - žrtve, daka...“S drugima ne treba deliti grehe za bezumlje i zločine“ (str. 78, 1993). Palavestrina retorika je uistinu jedinstvena u diskursu srpskoga nacionalizma: on oštro i odlučno smatra da ga niko nikada neće uveriti da je bilo „dobro, mudro i korisno“ (str. 78) ubijati i rušiti, ali ni u jednome trenutku ne rizikuje da kaže kako je možda ipak bilo zlo, nerazumno, i štetno činiti to. Eufemizam, dvostruka negacija i solecizam, svih sedam oblika ambigviteta i česti besmisao (adinaton) odlikuju ovakvu retoriku: Srbi nikada nisu pomenuti sami u zločinima, uvek dele (podjednaku

ili manju) odgovornost sa drugima, ali imaju češće status žrtve, a njihova patnja je po pravilu veća. Pa ko je onda glavni krivac, sem diktature kojoj su se, kao što saznajemo iz Palavestrinih spisa, najjunačkije opirali SANU i PEN? Evo ih

„DOBRICA ĆOSIĆ ZA SRBIJU ZNAČI VIŠE NEGO DVE FABRIKE, ALI GA ZA SVE ŠTO KAŽE UVEK VUKU PO BLATU.“

(Palavestra, 1989)

no, svi su krivi“ etikom, iz koje se rađa estetika za pravoga, sa narodom srođenoga srpskog intelektualca. Kako god da vidimo danas pacifističku i antinacionalističku populaciju u Srbiji, izvesno je da u ozbiljnome proučavanju ta populacija zauzima jedino mesto otpora u zadnje dve decenije istorije Srbije. Palavestra

bi naprosto da falsifikuje ocene najnovije svetske historiografije, i gore od toga: hteo bi da izmisli zamenu za nju. Ovo konfabuliranje provincijalnoga duha moguće je jedino ako se uistinu potpuno zatvori svaki prostor za kritiku, ukine sve što izdaleka podseća na javnost, i zabrani dovod i odvod svih informacija (publikacija) na relaciji Srbija - Nesrbija, odnosno svet.

VESELA NAUKA

Ko, kada, kome, zaboga, daje ove izjave? Kako objavljeni intervjui zauzimaju najveći deo knjige, dati su, nažalost, sasvim precizni odgovori na ova pitanja. Naravno da je ljigava formula „trpeo je i nanosio nepotrebna zla“ (srpski narod, prim S. S.) jestivija od trabunjanja bečković-kapor-crnčević-basara grupacije, ali isto tako uništava razum neopreznom uživaocu.

No knjiga ima i veseliju stranu. Prvo, čitav niz deplasiranih odbrana upućenih na gluve adrese, recimo na Adama Mihnjika, koji oči to nije našao naročiti interes u tome da se dodvori SANU, i na neke druge, koje su u njihovoj okolini jasno razumeli kao opterećene takvim interesom. U tome smislu su „danske teze“ uistinu napisane za publiku „danskoga kraljevskoga voza“, pravi znak groteskne provincijalne nesposobnosti razumevanja stvarnosti.

Drugo, akademik svoje grube supremacijske stavove prema Jevrejima, iznesene u obilju u njegovoj knjizi o Jevrejima u srpskoj književnosti, ne može a da ne ponovi u još grubljem obliku: „Zadah antisemitizma među Srbima bio je bez sumnje neprijatan, ali nikada smrtonosan“ (str. 144), ili: „Nepriznati i malo cenjeni jevrejski pisci u srpskoj književnosti nisu bili prihvaćeni isključivo zato što su slabo i rđavo pisali, nikada zato što su bili Jevreji.“ (str. 145). Na prvoj izjavi poradiće, kad-tad, neki ozbiljan istoričar. Dotle - denuncijacije nisu bile smrtonosne? Krađa svojine uistinu nije, posebno ako su vlasnici mrtvi. Drugi stav odnosi se na Davida Pijade i moju primedbu - jedinu objavljenu - da je reč o izuzetno značajnoj pojavi prvoga romana sa lezbijskom tematikom. Sa ocenom da je to slaba književnost može se diskutovati, sa moralnom ocenom da je „rđava“, ne može. Moja studentkinja Suzana Tratnik dokazala je u svome magistarskom radu, zatim i u knjizi, da se Pijade mora u evropskom kontekstu lezbijске književnosti postaviti na pionirsko mesto. Tu neću citirati Palavestrine stereotipe o Slovcima: to da je Suzana Tratnik ove godine dobila i nagradu Prešernove zadužbine slučajno i naknadno osvetljava „duhovni sklop“ u kojem se nepoznavanje sopstvenoga predmeta - književnosti - uspešno sa-

kriva nacionalnim interesom. Treće, Palavestra je autor do sada najveselije ocene o delu Dobrice Ćosića, koga je na ovaj način predstavio slovenačkoj strani 1989: „Dobrica Ćosić za Srbiju znači više nego dve fabrike, ali ga za sve što kaže uvek vuku po blatu.“ (str. 47). Ova vuča po blatu bi ukazivala na ciglanu, ali prepuštam mašti čitalaca da zamisle obe fabrike... Četvrto, ne zaboravimo vankategorijalne, ničim izazvane ga-ga izjave: „Spas jezika je u duši naroda“ (str. 35); „... Srbe koji znaju da se nose sa neprijateljem, ali ne podnose neverstvo od prijatelja“ (str. 46); „Postmodernizam znači i dekonstrukciju i slobodnu kombinaciju forme“ (str. 54); „... oko 45% novorođenčadi u Srbiji ne potiče iz srpskih porodica“ (str. 62); „Reči i postavke više puta se zagrevaju da bi našle svoje mesto u javnom životu i mišljenju.“ (str. 181).

U eponimskom prilogu u knjizi, Predrag Palavestra poredi svoje delovanje - ni manje ni više - sa delom Simona Bolivara, koji je „oranje mora“ dao kao sliku služenja nacionalnoj revoluciji. No dok Bolivarova metafora upućuje na skromnost ovoga stvarnoga tvorca nacije, Palavestrin citat, bez trunke ironije (o skromnosti da i ne govorimo), izaziva žalost, i opravdanu sumnju da je imalo smisla dignuti kamen ispod koga je bila ova knjiga ■

CEMENT / karaoke obračun

Barbara Marković, *Izlaženje*, Rende, Beograd 2006

Muzička podloga: Tomas Bernhard sa matrice

Peva: Saša Ćirić

IZAĐI, MALA

KUD ALTERNATIVA

Imponuje podrška literarnom prvencu Barbi Marković. Od Milana Vlačića (koji bi glasao za Barbi da nije glasao za Basaru pošto je glasao za *Komo*) do Sretena Ugričića (zakletog neprijatelja zavičajnih pisaca, svejedno onih sa Trošarine, dekirikovski mađijskih ili onih iz Ustaničke, mizožurnalnih šetača što pišu kako dišu), Jasmine Vrbavac (klabing iznad Viminacijuma i smor iznad večne ljubavi) do Slobodana Vladušića (u po glasa sugerise nagradu za šarm autentičnosti), od Miće Vujičića (sve što je novo nije mi strano) preko Svetlane Gavrilović (Hemon u mome srcu) do patrijarha kanonski nepriznate B(eton)PC, sa moje desne strane, cement-davljenika, koji onako laički pruža podršku.

Nije važno šta povezuje (ako je uopšte ispredeno to klupko crvenih niti) ovu ni tako disonantnu ni baš preko-brojnu grupu barbofila (ne ljubitelja dlakavih bradoizraslina, već štovalaca mlađahne Barbi Em (1980)). Najverovatnije ništa, sem nekoliko bitnih stvari. Receptijsko jednodušje, kao sen verne ljubave, prati dela ne nacionalnih bardova, već alternativni mejnstrim i nepročitane knjige. Nacionalne bardove čeka razapeta mišolovka: salve slaninice selektovane izdavačko-medijske podrške i navijena opruga čitalaca sa dužim pamćenjem i nešto ukusa. Alternativni, pak, nema ko da piše. Alternativa je retki ures anualne proizvodnje isprintane i ukoričene 'artije; jednokratni performans i eksperiment; zmijuljak koji je uspeo da se gricne za rep, a time i da se otruje i nestane; bogomdano štivo za taze magisatske teze; schlag ili witz za naučne skupove; i najzad (i zasluženo na kraju), lozinka posvećenih - kružić rafinmana u kružiću prkosa u kružnici ekskluzive unutar čitalačkog kruga dvojke. Svejedno čija će figurica biti porinuta u embrionalnu tečnost olimpijskih kružića posebnosti Alternative: Borhes ili Bernhard, Kiš ili Kovač, Derida ili Lakan, Sloterdijk ili Nikola Milošević. Alternativa neće biti mrtva sve dok je anketnih čitalaca sa imenom omiljenih pisaca na usnama i kulture koja je uspela da objedini i pomiri svetske komercijalne trice i domestikálnu ksenofobnu samozagledanost.

LASTIŠ-PASTIŠ

Kako se Barbi uklapa u ovu grubu prolet-kult skicu? Pa, lepo. Barbi piše o izlaženju, pardon klabingu. Zato joj se i roman zove *Exit* (ne, *Guča*), pardon *Izlaženje*. Poenta: bgd klubovi su šajze, klabori su šajze (vip-klabori su mnogo šajze), bgd lajf je naj-šajze, tj. Šajzelize. To je sve? Uglavnom. A sad malo magistri. Roman *Izlaženje* Barbi Marković vešto kompilirajući Bernhardov narativni predložak *Hodanje* (znade li netko je l' to prevedeno?), na nov i dovitljiv način, pod a) razgolićuje ispraznost bgd klabing provoda i njegovu suicidalnu reverzibilnost koja od zdravih hetero jedinki proizvodi gejove, te pod b) umešno transponuje repetitivne semplove tehno muzike u bernhardovske konstrukcije rečenica, čija je glavna odlika da vas direktno inficiraju onim virusima od kojih boluje glavni lik ili narator. Pa, nije da jeste sa svim, bubnji iz kličkog bureta. Kao što su se Borhesove sitne secikese promitarile u Kišove revolucionarne akcione heroje&marionete i epohalne Gulažnike (a sve pod titlom *Opšte istorije beščašća*), tako su se Bernhardovi psihotični solilokvijumi i malograđanski embrioni fašizma preobrtili u zombi-klabori na tromedi *Idiota*, *Bejsmenta* i *Plastikmena*.

Kako Barbi piše? Različito. Barbi piše: boldom, obično i sitno (manjim fontom). Boldom kadšto poentira (da li je bold onaj pravi remix Bernharda ili je sav txt *Izlaženja*

Peva: Saša Ilić

MI NEMAMO KOGA DA UBEĐUJEMO!

U ovom gradu ti je snaga već toliko oslabila da nema smisla čak ni da pokušaš da odeš.

B.M.

Interesantna je pozicija ove kratke knjige, koju su joj dodelili kritičarski glasovi u širokom dijapazonu od *Politikinog* donedavnog arbitra elegancije Slobodana Vladušića, preko poznavaoca jugoslovenskog poznog modernizma Milana Vlačića, sve do kritičara istančanijeg senzibiliteta Tihomira Brajovića i nekih mlađih komentatora koji su u ovoj knjizi prepoznali autentičan glas mlađe generacije. Takva pozicija nalaže da se ova knjiga odmah po svom *izlaženju* mora zaboraviti.

U svakom slučaju, Barbara Marković se poduhvatila ozbiljnog književnog eksperimenta koji bi se mogao protumačiti i kao važna tačka aproprijacije književne prakse Tomasa Bernharda, koji je poslednjih godina počeo da zadobija status kulturnog pisca savremenog Beograda. Nakon *Trga heroja* u Ateljeu 212 i postavke drame *Pred penzijom* u JDP-u, pa i samog pokretanja podlistka *Beton*, na-

ša književna scena je dobila i remix Bernhardove novele *Hodanje*. Da odve nije samo reč o književnoj adaptaciji *Hodanja*, svedoči i postupak specijalizacije novonastalog *beogradskog* teksta, koji je pomerio tematski registar arhiteksta ka beogradskom klabingu i noćnom životu. Moglo bi se reći da kratki roman Barbare Marković, i temtski i intelektualno, nastavlja jednu liniju koja je na beogradskoj sceni prekinuta sa poslednjim brojem časopisa *Delo* (avgust 1992), kada je objavljen temat pod naslovom „Beograd noću“. Sama sintagma je preuzeta iz teksta Marka Ristića, kome je Slobodan Blagojević, urednik *Dela*, dopisao post festum u kome kaže da ga je objavio kao „kontrapunkt epskom zatamnjenju grada“. Pokušaj rekonstrukcije noćnog grada koji je, nakon „odlaska u noć“ početkom devedesetih pa sve do naših dana, postao siva zona *oslabljenih* i *tamponiranih* egzistencija, predstavlja glavnu intenciju pripovedačice Barbare Marković, koja opisujući punktove (*Bejsment*, *Idiot*) i dane izlaženja (uglavnom dane *vikenda*), karakterišući outfit *mladih* klabori (*fensi* i *treš*) i njihovog ponašanja (dovoljno *kul* i dovoljno *šarp*) u stvari dolazi do poražavajućih činjenica o životu jedne subkulturne zajednice, koja neprestano kruži unutar zatvorene zdele grada, verujući da će novi „izlazak“ konačno prestati da funkcioniše kao metafora, tj. konotat. S tim u vezi je i jezik Barbare Marković koji ne boluje od hromih metafora, već pogađa di-

Bez izlaza

rezultat remiksa, ne znamo, tek u boldu se krije nekoliko istinski snažnih poetskih mesta). Obično piše: ... kaže Milica, reče Bojana..., reče Milica..., kaže Bojana... (Da li je autorka čitala *Ulogu moje porodice u svetskoj revoluciji?*). Dakako, i Milica i Bojana, docnije i Miloš i Bane, zборе sve same trivijalnosti. Sitno se pišu spiskovi numeracija između fragmenata običnog kaže-ova-kaže-ona teksta i obilato u pogovoru.

Evo malo i o mogućnostima remiks-tehnike romana: *Ne smemo, kada izlazimo, da razmišljamo o tome, zašto, i s kim, i gde, izlazimo, kaže Milica, jer bi nam odjednom postalo nemoguće da izlazimo (iz kuće)*. Naš rmx: *Ne smemo, kada čitamo i kritikujemo, da razmišljamo o tome, zašto, o kome, šta, i koga, čitamo i kritikujemo, jer bi nam odjednom postalo nemoguće da čitamo i kritikujemo (u kući, ali i van nje)*. Nije teško, a i fino se uklapa.

Znam štovani **Beton**-čitaoci, soglasan sam s Vašim cenjenim mnenijem, lahko je sardonično otpuhivati na prvenac koji retki samo prigrlješe u nedra svoja. Pa šta ako je to prozni/prazni pokus samo, omaž Tomasu Austrijancu milom, kome se u pohode ode, pa šta ako snifovismo samolepljivo gluvarenje bgd-gradsko i bez *Izlaženja*?

Oprosti, alternativno sveta, što tvojih goleti pokudih sad,
izaći neću, doma ću stat,
ko oči ima - nek čita Fabriku, LOM, Rende i Rad ■

ŠTRAFTA

Piše: Tomislav Marković

TAJNO DRUŠTVO KRVOSLAVACA

Uvod u nogoslovlje

SVETI OCI I UČITELJI KRVOSLAVNE CRKVE

Krvoslavci su srpski ogranak sekte tagova, fansigara ili davitelja, najkrvoločnijeg verskog kulta u istoriji. Tagovi su vekovima delovali u Indiji, ubijajući i pljačkajući desetine hiljada ljudi godišnje, verujući da ubijaju demone u ljudskom obličju. Krvoslavci svoje prljave poslove rade inkognito, skrivajući se najčešće pod maskom pravoslavaca i boraca za boginju Naciju. Infiltrirani u redove klira, intelektualaca i političara, krvoslavci su vremenom preuzeli gotovo sva značajnija mesta u crkvenoj, državnoj i kulturnoj hijerarhiji. Vođa ovog krvoločnog kulta tokom devedesetih bio je Slobodan Milošević, prvosveštenici - Radovan Karadžić i Ratko Mladić, a jedan od vrhovnih proroka, svetih otaca i učitelja neformalne Krvoslavne Crkve - Rajko Petrov Nogo.

Književni kritičari, zborci bezvremenim glasom koji dopire iz kule od slonovače, Nogovu poeziju ocenjuju kao „rijedak, i rijetko uspio, spoj visoke pjesničke kulture i autentičnog doživljaja istinskog bola“ (Jovan Delić), kao „poseban vid jezičke i imaginativne usredsređenosti na bitna pitanja pojedinačne (pesnikove) i opšte (kolektivne) egzistencije“ (Mihajlo Pantić), kao poeziju pisanu „na jakoj biblijskoj, posebno novozavetnoj podlozi“ (Novica Petković) itd. Međutim, čak i letimičan pogled na plodove Nogovog stihotvorenja dovodi nas do zaključka da ovaj pesnik sve vreme zapravo opeva osnovne dogmate krvoslavnog kulta.

PUCANJ U SRCE EVROPE

Nogo se u srpskoj poeziji javio objavom vrhovnog zakona krvoslavija: *Svet se ipak deli na nas i gadove, / nas treba pobiti što gadovi žive*. Krvoslavna etika je jasna: *Mi smo sinovi svetla, Oni su đavolji nakot koji treba jednostavno istrebiti*. Planeta je tesna i zato jedini kategorički imperativ za koji znamo glasi: *Udri i ubij! Zgromi i polomi!* Ovakav pesnički svetonazor neminovno vodi ka znatno pragmatičnijoj akciji: *Prepuni gustog kriminalnog mraka, / iz ko zna još kakvih pradedovskih tmica, / mi pucamo strasno, iz publike, s lica (Nadiremo skitski)*. Poenta citirane pesme pokazuje nam da krvoslavci imaju posve originalan metod prevazilaženja konačnosti: *U vrijeme tako utisnusmo stope/pucajući ravno u srce Evrope*. Jedini tragovi koje krvoslavci ostavljaju u istoriji su rupe od metaka, rezovi kame na vratovima i masovne grobnice. Poezija je rezervisana za nežne, kontemplativne duše koje nemaju dovoljno kuraži da

direktno u centar, u samu suštinu problema, odnosno *ne-izlaženja* koje njene junakinje sebi pokušavaju da predstavljaju kao *izlaženje* i *zabavu*. Čitav taj proces traganja za izlazom ona definiše kao nastojanje da se nešto nepodnošljivo učini podnošljivim, dok se u realnosti događa upravo suprotno. Retro play-liste, koje perforiraju narativ, predstavljaju dodatnu hronotopsku izolaciju junaka, iako na prvi pogled funkcionišu kao osveženje. Stoga glas jedne junakinje (Bojane) zadobija povlašćeni status na početku i kraju priče, gde se deciderano govori o stanju zasićenja (tj. smrti), o overdouzu, kada čovek više ne veruje da *izlaz* iz beogradskog *zena* postoji i kada se egzistencijalno degradira na nivo bića koje više ne misli, već samo menja televizijske kanale.

To je stanje koje omeđuje priču Barbare Marković. Između tih tačaka strašne spoznaje odvija se radnja, odnosno realizuje se kritička (bernhardovska, hejterska) naracija, kojom pripovedačica iz rezervoara noćnog života zahvata slike i situacije beogradskog *klabinga*. Pre i posle tih tačaka egzistira realan svet koji junaci preko play-lista mogu samo da osluškuju - sa zakašnjenjem.

Nasuprot dobrim dnevnim knjigama o Beogradu (kojih takođe ima malo usled inflacije metafore i korumpirane kritike), noćne knjige su još ređe, a kada se pojave, i pored klimanja glavom, oficijelna kritika uglavnom nema nameru da otvara gradsku zdelu u kojoj ključa *underground*, forsirajući svoje strategije otpora ■

NLO na prvomajskom uranku

postanu ljudi od akcije. Evropa nije slučajno pomenuta. U teoriji krvoslavija Evropa je zakleti, vekovni neprijatelj, istočnik svakog zla. Evropa je čudnovata zajednica ljudi u kojoj vladaju nastrani običaji da se ubistva i pogromi predvide a počinioci kazne.

KAKO SU STIHOVI POSTALI GRANATE

Opasnost od Evrope vrebala sa svih strana, evropski virus sve više uzima maha i među nama, pogotovo u gradovima. Mržnja prema gradu je stajalo mesto Nogove krvoslavne poetike. Čak i Gojko Božović primećuje da Nogo nije pesnik grada, pa veli: „Grad se u njegovim stihovima pominje u funkciji stvaranja kontrasta u odnosu na privilegovane planinske prostore, bez kojih je u ovoj poziciji nezamislivo počelo“. Sa jedne strane pomenutog kontrasta stoje stihovi *Za ovaj grad samo me prkos veže, / u njemu živim jedino iz inata (Moj slučaj)* ili *To nijesu za ljude gradovi/Već tavnice za nevoljne sužnje (Rašta bolan ode u hajduke)*. Sa otkovnog polazišta lako se stiže do stihova *Grade, kad te srušim (to će biti skoro), / tvoj siroti duh uklet će da luta / (baš kao što ja sam oko tebe moro) / ponad zverinjaka. Da strašnog li puta! (Magla)*. Objavljeni u knjizi *Zverinjak* 1972. godine, ovi stihovi su morali da čekaju tri decenije da bi se volšebno preobrazili u granate koje su tri godine padale po Sarajevu. Ovakav razvoj događaja ne treba da nas čudi, ako imamo u vidu kakvom se to počelo Nogo vraćao u *privilegovanim planinskim prostorima*. Nezadovoljan zakonima profane civilizacije u *anemičnom dobu*, pesnik u prirodi traži neke druge, sakralne kanone, bliže *hajdučkim precima* i *praocu belom vuku: Sve češće idem u planine/međ zveri, među krvoloke - / kad pro-*

spu drob tanke srne, / ja učim sveti zakon stoke. (...) bezazleno i krv se siše/sa zverinjakom dok se njušim (Među zverima). Pesnik je na svom alpinističkom poduhvatu pronašao žuđeno počelo, načelo po kome treba živeti i raditi - zakon džungle (koji se, usled odsustva elementarne pesničke veštine, pretvorio u *sveti zakon stoke*, uprkos činjenici da zveri ne mogu da se svrstaju u stoku; stoka - to su domaće životinje, kao što lepo piše u udžbeniku za poznavanje prirode i društva za prvi razred osnovne škole). Nasuprot gradu, *privilegovani planinski prostor* je mesto gde ne važe nikakva moralna ograničenja, gde jači tlači a slabiji biva umoren, mesto koje legitimise svako nasilje a šarolikost života svodi na samo dve mogućnosti: pojesti ili biti pojeden. To je sve što krvoslavci imaju da suprotstave civilizaciji i kulturi - predatorsku žed za krvlju, goli nagon za opstankom, pseudopoetskom alhemijom uzdignut do sakralizacije i obogotvorenja.

ŠTA JE BILO NAPOSLETKU

Nakon što je poezija krvoslavija doživela opaki transfer u realnost, pesnicima ovog kulta ostalo je samo da pevaju „pesme o porazu“ (izraz Radovana Vučkovića). Žal nad kolektivnim porazom u ratovima o kome govori Vučković, zapravo je ozlojeđenost zbog nedovršenog posla, zbog etničkog čišćenja koje nije sprovedeno do kraja. „Žudnja za zločinom u mojoj duši, nepojamna za mene, navukla je masku patriotizma“, napisao je pre devet decenija dr Miloš Perović. To bi mogao da bude zgodan moto za poglavlje o pesnicima krvoslavija u nekoj budućoj istoriji srpske književnosti ■

Tamo-amo po Tamnom Tamu

Turistička agencija „Letovanje - ludom radovanje“ i Beogradski književni klan vode vas na nezaboravno letovanje u ekskluzivno odmaralište Tamni Tam! Ako su vaše omiljene destinacije do sada bile Tamni Vilajet, Zaum, Neum, Izlapeum, Plenum i Rektum, Tamni Tam će za vas biti pravo otkrovenje.

- Obidite sve kulturne, istorijske i metafizičke znamenitosti Tamnog Tama predvođeni iskusnim vodičem Nizalekom Bukadinovićem.
- Opipajte otisak Markovog šestoperca utisnut u stenu koja od počela stoji u Kamnom Kamu.
- Poklonite se pradedovskim kostima izloženim u „Staklencu“ (sagrađenom po idejnom rešenju Hočka-Močka) na centralnom trgu Jamnog Jama.

- Kupajte se na pešćanim plažama Never mora, u zalivu Svetog Vrača.
- Uživajte u čarima Sušte Ruže u striptiz baru „Do gole kože“ (samo za galantnu gospodu).
- Pogledajte jedinstvenu izložbu sijamskih blizanaca „Poslastica sa dva lica“ u galeriji „Zračak-tračak“, kao živi dokaz nakaznosti ideje bratstva i jedinstva (Bog i Nebog, Traji i Netraj, Reč i Poreč - u jednom telu).

- Učestvujte u karaoke obračunu u kafetu „Sušti Nemušt“ pevajući bele basme glasom iskonu.
- Konzumirajte opojni dim tamjana water-pipe tehnikom i otisnite se na astralno bogotražiteljsko putovanje po unutrašnjim prostorima. Progovorite suštim rečima, sačuvanim u lebdećem hramu: *Jesam ko sam/Krug i bog sam/Duboko u bogu svom sam*.

P o ž u r i t e ! P o n u d a v a ž i s a m o d o S u d n j e g d a n a !

ARMATURA

Piše: Jovan Nikolaidis

CRNOGORSKA KRIVICA

Očekivalo se, bar kod onih kod kojih mišljenje o krivici crnogorske vlasti i crnogorskih građana uopšte, glede događaja koji su prije deceniju i po do temelja prodrimali i srušili ustrojbu države koju smo od milja zvali Juga, nikada nije devalviralo, da će nakon sticanja crnogorske nezavisnosti, energičnim zahtjevima crnogorske inteligencije biti pokrenuto sa najvišeg mjesta do najvećeg stepena pitanje *crnogorske krivice*. Da će se pročišćenje sa te elitne grupacije prenijeti širokom opštenarodnom kampanjom na populaciju a sa nje povratno i na generalni stav države: Crna Gora je kriva, Crna Gora je priznala, Crna Gora se kaje, Crna Gora je stekla pouku. I sa pozicije zdravog društva te buduće evropske države ide uzdignuta čela dalje rasterećena grijeha kome je kumovala, kome je bila pratilac ali ne i pravedni sudija.

Ništa se osobito od očekivanog nije desilo. Zaborav, ta sjena zlokobnih nakana svake kvazidemokratije. Zaborav, tvrđava zatvorenog društva. Zaborav, oruđe totalitarnih politika koje nisu izumrle već samo mutirale u kriminogene oblike nove vladavine. Vladavine samoljubivog pijata utisnutog u pore nove crnogorske države, u duše većeg dijela crnogorskih građana koji ne haju, vladavine koja podstiče i verifikuje nekažnjivost crnogorskih zločina i zločinaca. Simulira se otvorenost, demokratičnost, ukupne reforme, i odvojenost zakonodavne, sudske i upravne vlasti, a savjest naša crnogorska i dalje spava na uzdignutoj postelji plemena i serdarstva. Crna Gora u evropske integracije ulazi zamagljenog pogleda na to „evropsko“, dok njena vlast i dalje barjači neusahlom voljom slugarenja silnima iz svijeta, usput dobro kontrolišući mehanizme vladanja populacijom. I Evropa i Amerika, iz dubokog interesa, pomažu tom padu nedobronamjernih, nedovršenih i lijenih. Crna Gora nikad nije bila slobodna, danas je to najmanje, sutra će se pričati o slobodi sanjati sa grozomom iz udžbenika o opštem padu. Crna Gora će biti prodana zemlja a njeni građani jeftina radna snaga onih što su nas učili demokratiji, neoliberalnoj ekonomiji i ljudskim pravima.

A što, ipak, sa liberalističkom elitom, grupicama školovanih socijaldemokrata, postmodernističkom inteligencijom i drčnim intelektualcima iz nezavisnih medija. Izdaja! Sopstvenih ubjeđenja, zanosa orobljene mladosti, izdaja pred svojom savjesti i tvrdoći principa koji su im nekoć bili visoki. Uvučeni u svoje rezignacije jedni nehajno odmahuju rukom. Drugi su utonuli u sinekure države koja ih je pripitomila. Treći pak, kao i ona izdajnička sorta iz rečenica Žilijena Bende, kevdže kako se u novo doba mora sa novim intelektualističkim instrumentarijem, te da je povući crtu imperativ svakog pragmatičnog pogleda na društvo i populaciju; time oni povlače tanku crvenu liniju između ljudskosti za kojom su vapili i izgubljene bitke koju su priznali, ustupajući front istim miriocima srpskog i crnogorskog, istim politiziranim lopovima sa transparentima o časti i junaštva, istim nuditeljima nade da će nam s Evropom na grbači biti bolje, ljepše, lakše... Četvrti, oni najmanje krivi jer su u međuvremenu umrli prepuni jada i nemoći, leže na grobljima čije su humke označene krstačama, arapskim pismenima iz Kurana ili petokrakom, rijetkom zvijezdom „su pet pera, kao značke proletera“.

A o kakvoj je to krivici riječ, o čemu to sanjaju želje šačice preostalih buntovnika nasukanih na obalu očajja? S kojih pobuda i danas, kad smo neovisni i međunarodno priznati, a još uvijek 'mladi, lijepi i pametni', šapućemo o crnogorskom zločinstvu. I ko to još pominje krivice i krivice? Za Dubrovnik, za Mostar i Hercegovinu, za Bosnu i Sarajevo, Srebrenicu i Vukovar, za bratsku diobu, za komšijsku svađu, za batinanje mladih časnih liberala, za grijeh počinjen nad nedužnim bošnjačkim izbjeglicama, za prijetnje kojima smo tjeerali po svijetu našu albansku mladež... Govor o crnogorskoj krivici možda je potreban baš stoga što se i ona, krivica njena, odgojena iz plemenske glorifikacije, osnažena samoljubljem a dotučena samozaboravom, i učinila svijetu a i nama, nalik na nebrojene kaznene ekspedicije kroz vjekove, većih i bogatijih. Te je stoga ista kao i njina.

Ne! Nije ista, niti je manja, niti je lakša. Crnogorska krivica je samo njena i samo ona, Crna Gora, o njoj treba da povede računa. Ako za takvo što ima snage i volje. Ne ugledajući se ni na koga. Krivice drugih njihove su krivice, crnogorska je samo naša. I ostaćemo njome obilježeni ako ne nađemo liječka našem pretjeranom zanosu, našoj ishitrenoj prirodi, našim neuvjerljivim opravdanjima da je takvo vrijeme bilo...

Već svi tonemo u plitku vodu močvare zaborava i nehaja, dok nam skaska o evroatlanskim integracijama prostire pute grijeha koga ćemo jednom, ne plativši ga na vrijeme, iskusiti višestruko. Još koje vrijeme i neće ni nas, buntovnika sa rupom na čelu, biti među svijetom, koji je ionako sav od tuđeg znoja, krvi i suza sazdan ■

BETONJERKA POLUMESECA

Ubica je od ranije poznat policiji. S platnog spiska.

Goran Dokna

BULEVAR ZVEZDA

Piše: Redakcija **Betona**

KRESTIĆ, VASILJE

KRESTIĆ, Vasilje (Đala kod Krstura, severni Banat, 20. jul 1932), istoričar, severni Banat, 20. jul 1932), istoričar, univerzitetski profesor, akademik, jedan od autora Memoranduma, lider zloupotrebe istoriografije, senator Republike Srpske u vreme Biljane Plavšić, specijalista za srpsko pitanje u Hrvatskoj, istaknuti predstavnik radikalnog krila SANU, autor krilatice o Hrvatima kao „genocidnom narodu“. Fakultetsko obrazovanje je stekao na Filozofskom fakultetu u Beogradu. Na istom fakultetu je doktorirao sa temom „Hrvatsko-ugarska nagodba 1868. godine“. Od 1982. je radio kao direktor Arhiva SANU, da bi postao sekretar Odeljenja istorijskih nauka 1998. Bio je urednik *Istorijskog glasnika* i *Srpskog nasleđa*. Pokretač je i glavni urednik *Zbornika za istoriju Srba u Hrvatskoj*, glasila za rekapitulaciju nacionalističkih ideja. Sa akademikom Kostom Mihajlovićem, objavio je 1995. godine Memorandum SANU sa komentarima, u kojima je porekao njegov nacionalistički i ideološki kapacitet, trajni uticaj na srpsku politiku i kulturu posle 1986, optuživši Slovenice i Hrvate za manipulaciju tim dokumentom u javnosti. Krestičeve naučne aspiracije vezane su za južnoslovenski prostor u razdoblju od XVIII do XX veka. Kao predsednik saveta Srpskog narodnog pokreta „Svetozar Miletić“, zapažen je borac za očuvanje teritorijalnog integriteta Srbije. Nakon smrti Slobodana Miloševića, Krestić je preko svog Pokreta plasirao inicijativu za ukidanje Haškog tribunala i reviziju sudskih procesa. Potpisnik je obe deklaracije za obustavljanje postupka protiv Radovana Karadžića pred Haškim tribunalom. Autor je više knjiga (*Istorija Srba u Hrvatskoj i Slavoniji: 1848-1914, Genocidom do velike Hrvatske, Biskup Štrosmajer u svetlu novih izvora, Znameniti Srbi u Hrvatskoj*) i u skladu sa svojom profesionalnom preokupacijom, priređivač je zbornika *Velika Srbija* i novog izdanja *Načertanija* Ilije Garašanina. Dobitnik je Nagrade „Braća Karić“ za 2004. godinu, u čijem obrazloženju stoji da je Vasilje Krestić „savršeno razrešio najteže i najproblematičnije događaje iz naše povesti, te da je istorik izuzetnog smisla za naučna uopštavanja i sinteze“. Na nedavnim izborima za predsednika SANU, Krestić je doživeo politički poraz koji svakako nadilazi okvire Akademije ■

VREME SMRTI I RAZONODE

Piše: Vladimir Arsenić

SAVETI MLADOM RODOLJUBU

Najpre naoružati se do zuba
Iz armijskog a bogami i crkvenog arsenala
Začiniti odlazak na ratište svetom vodicom
Časnim krstom i drevnom himnom
Na ratištu pažljivo birati neprijatelja
Pre svega uzeti u obzir decu i žene
A zatim i one sa velikim imanjem
Voditi računa da zakon
Što veće imanje
To veći neprijatelj
Nije iz ljudskog nego iz božjeg pera stigao
Ne učestvovati u borbi prsa u prsa
Jer može biti pogubna
Po mogućstvu na nišanu držati nenaoružanog neprijatelja

Poželjno je uperiti cevi u leđa nedoraslog ratnika
Pa tek zatim povući oroz
Imati kraj sebe uvek poverljivu osobu s kamerom
Koja može da posvedoči o herojskim delima
Po eliminaciji neprijateljske žive sile dokaze ukloniti vatrom

Nakon svega vratiti se kući kao
Ratni heroj a zatim
Svoja herojska dela
Lakoćom i uverljivošću video zapisa
Preneti u svaku kuću
Na radost dece i odraslih
Nakon toga
Ponosno izaći u kafić
I pričati masne viceve

Posebno one o raspomamljenim plavušama
Namigivati često i sa stilom
Devojci koja radi za šankom
Ne propuštati priliku da se
Podebljim svežnjem novčanica zanjiše
Pred nosom ostalih gostiju
Za svaki slučaj ne pričati svakom o poreklu novca
Mudro je i korisno potplatiti
Lokalne organe vlasti
Učlaniti se u neku od
Patriotskih partija
I preko kuma rodbine i poznanstava
Dobiti službu u organima reda
Čija su vrata uvek otvorena
Za prave rodoljube
Amen ■

BLOK BR. V

www.kosmoplovci.net

БОЉИ ЖИВОТ

